

СТАНОВИЩЕ

**от проф. Веселин Костов Василев, д.пс.н.
ПУ „Паисий Хилендарски”**

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „Доктор”

област на образованието 3. Социални, стопански и правни науки;
професионално направление 3.2. Психология; Културна и
диференциална психология

Автор: ДЕНИЦА ГЕОРГИЕВА КАПРИЕВА

**Тема: ЛИЧНОСТНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ И НАГЛАСИ
КЪМ ПРОФЕСИЯТА СРЕД БЪЛГАРСКИТЕ АКТЬОРИ**

Научен ръководител: проф. дпсн Ирина Зиновиева

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Със заповед на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ съм определен за член на Научното жури за защита на дисертационен труд на тема: „Личностни характеристики и нагласи към професията сред българските актьори“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки”, професионално направление 3.2. Психология; Културна и диференциална психология.

Автор на дисертацията е Деница Георгиева Каприева, докторант към катедра „Обща, експериментална, развитийна и здравна психология, научен ръководител – проф. д.пс.н. Ирина Зиновиева.

Деница Каприева е завършила бакалавърска степен по психология и магистърска степен по клинична и консултативна психология в СУ „Св. Климент Охридски“. Притежава известен опит на психолог от практиката (училищен психолог и консултативен психолог).

Многобройните (над 20) завършени разнообразни форми за повишаване на научната и професионалната ѝ квалификация свидетелстват за нейния стремеж към непрекъснато самоусъвършенстване, връх на което е подготвената и представена за

защита дисертация. Може да се заключи, че Деница Каприева е напълно готова за придобиване на докторска степен.

2. Актуалност на тематиката и познаване на проблема

Дисертацията на Деница Каприева разработва несъмнено актуална проблематика, обоснована от докторантката чрез следния факт: спецификата на професията на актьорите и тяхната „продукция“ ги прави интересни за широки зрителски кръгове, висок е интересът към техните личностни качества, както и към личния им живот. А в същото време сериозните изследвания на академичната наука върху актьорската дейност и личностните качества на актьорите са немногобройни, дори оскъдни.

Оценяваната дисертация в голяма степен запълва тази празнина. Професионалната дейност изисква от актьорите ефективно да въздействат върху ума и емоциите на своите зрители, а това неизбежно изисква нагласа и умения за близък контакт с тях. Какви личностни качества са в основата на успешната актьорска работа – психологическата наука все още не е дала уверени отговори на подобни въпроси и поради това теоретико-емпирични психологически изследвания като представеното в дисертацията на Деница Каприева заслужават интерес и подкрепа.

Докторантът несъмнено познава добре изследваната проблематика, което се доказва както от умело замисленото и осъществено изследване, така и от публикуваните по-рано статии по тази тема.

3. Методика на изследването

На изследователската методика в настоящата дисертация е отделено особено внимание и инструментариумът е силна съставка на дисертационния труд. Съобразно изследователската цел и задачи и за проверка на многобройните (над 40!) конкретни хипотези Деница Каприева е композирала обемист инструмент-въпросник от 126 психологически айтема, като скалите му са съкратен/редуциран аналог на подбраните многобройни чужди изследователски методики (общо те

са 11, като сред тях са всеизвестни тестове със статут на класика, като теста на „Големите пет“ личностни характеристики, както и други, адекватни на изследователския замисъл конкретни методики). Четири от скалите-съставки са създадени от докторанта. Върху избраните тестове е извършена сериозна и сърчна работа по валидизацията им и оценката на психометричните характеристики на скалите. Приложени са подходящи методи за статистическата обработка на емпиричните данни. Можем да заключим, че подборът и приложението на изследователския инструментариум е убедително свидетелство за добрата изследователска култура на докторанта.

4. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите в него

Дисертацията е структурирана в три части, като първата (разпределена в две глави) съдържа теоретичните обзори и анализи, а останалите съдържат: теоретичната рамка и дизайн на емпиричното изследване (II част) и получените резултати и техните анализи (III част). Дисертационният труд е с обем общо 286 стр., от които 232 стр. основен текст, литература от 296 заглавия (42 на кирилица и 254 на латиница), както и 4 приложения (20 стр.).

В първа глава от първа част на дисертацията Деница Каприева представя обстоен теоретичен обзор и анализ на конструктите-личностни черти, за които се очаква релевантно да описват спецификата на психичния облик на актьора: тук са „големите пет“ личностни черти, както и нарцисизмът, склонността към търсене на силни усещания, удовлетвореността от живота и увереността в собствените възможности. Обзорът-анализ е обстоен, обхванен и свидетелства за завидната начетеност на докторанта. Мимоходом ще спомена, че на 50 страници от обзора в първа глава нито веднъж не се споменава целевата група, – актьорите – чиито качества предстои да бъдат емпирично изследвани; а също: появява се усещането, че темата за нарцисизма е текстово преекспонирана. Във втора глава се анализират психологическите особености на актьорите, като представените по-рано конструкти се налагат като теоретична матрица върху професията и личността на актьора.

Втора част съдържа „теоретичната рамка“ на емпиричното изследване – общият му замисъл и подробно описание на конкретните му съставки: цел, задачи и теоретичен модел, силно диференцирана система от 40 частни хипотези; много подробно са представени (чрез описание и психометрична оценка) приложените изследователски тестове и въпросници, от които е композиран основния изследователски инструмент. Отново се проявява добрата изследователска култура на докторанта, като изложението следва образцовите норми и традиции.

В трета част са представени резултатите от емпиричното изследване, като преди това щателно са проследени психометричните характеристики на използваните скали. При представянето им в таблици и фигури данните се тълкуват/обясняват, а съществена част от анализа и оценката на емпиричните данни е обособена в обширен самостоятелен раздел „Дискусия“, в който се обобщават и систематизират тези данни, съотнесени с предпоставените многобройни хипотези. Отчита се, че основните хипотези се потвърждават, както и половината от по-конкретните хипотези. Вместо лаконичните систематизирани (номерирани) изводи и приноси, докторантът е предпочела повествователното им и аналитично изложение. Набелязват се и някои препоръки за приложението на тези резултати в практиката, като например създаването и прилагане на подходящи методики/технологии за оказване на психологическа подкрепа на представителите на артистичната гилдия.

Дисертацията, разбира се, не е свършена, но дребните ѝ недостатъци (като например неточно пресметнатия сбор на изследваните лица от двете извадки) не снижават нейната положителна обща оценка.

5. Преценка на публикациите, автореферата и личния принос на докторанта

Докторантът Деница Каприева е публикувала пет статии (от тях четири самостоятелни) по темата на дисертацията; те са публикувани в научни сборници и списания, така че професионалната общност е

имала възможност да се запознае с основните резултати от дисертационното изследване.

Авторефератът представя пълно и точно съдържанието на дисертацията. В личния принос на докторанта няма причини да се съмняваме.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд на Деница Георгиева Каприева „Личностни характеристики и нагласи към професията сред българските актьори“ съдържа психологическо изследване на високо равнище и доказва, че докторантът притежава умения да замисля и реализира научно-приложни изследвания в областта на психологическата наука. Дисертацията напълно отговаря на изискванията на ЗРАСРБ, поради което убедено я оценявам положително и предлагам на уважаемото Научно жури да гласува за присъждането на докторанта Деница Георгиева Каприева образователната и научна степен „Доктор по психология“.

14. 09. 2021 г.

Пловдив

Изготвил становището:

/Проф. д.пс.н. Веселин Василев/